

Euroopa riikide panus Haiti maavärina ohvrite abistamisse

ERV Eesti kontaktpunkt
Sisekaitseakadeemia
Kase 61, Tallinn 12012
Tel: 6965644
e-post: emn@sisekaitse.ee
www.sisekaitse.ee/emn

12. jaanuaril 2010 tabas ühte läänepoolkera vaesemat riiki Haitit 7-magnituudine maavärin, milles hukkus üle 200 000 ning kodutuks jäi ca 2 miljonit inimest. Suure katastroofi järelmina alustasid rahvusvahelised organisatsioonid mahukat humanitaarabioperatsiooni, milles oli oma roll ka Eesti riigi kodanikel.

Lisaks abistamisele läbi rahvusvaheliste organisatsioonide, üritavad Euroopa Liidu (EL) riigid ka ise maavärina ohvritele vahetut abi pakkuda. Prantsusmaa, kui Haiti endine koloniaalvalitseja on üritanud haarata selles initsiatiivi. 21. jaanuari 2010 EL siseasjade ministrite mitteametlikul kohtumisel, tõstatas Prantsusmaa immigratsiooniminister teemaks Haiti abistamise küsimuse – millist abinõu on liikmesriigid pärast 12. jaanuari 2010 toimunud Haiti maavärinat kasutusele võtnud ning milliseid soodustavaid tingimusi on liikmesriigid loonud maavärina ohvrite riiki saabumiseks ja riigis viibimiseks. Samasisulise päringu edastas Euroopa

rändevõrgustiku (ERV) Prantsusmaa kontaktpunkt 9. veebruaril 2010 teistele EL liikmesriikide ERV kontaktpunktile.

Käesolev taustapaber toob välja EL liikmesriikide Haitile osutatud abinõude liigid ja ulatuse peale 12. jaanuari maavärinat, vastavalt liikmesriikidelt saabunud andmestiku analüüsile. Analüüsis on hõlmatud 20 Euroopa Liidu riiki 27st.

Põhijäreldused

- **Vähese haitilaste sisserände ja kogukonna tõttu ei ole enamuse EL liikmesriike pidanud vajalikuks muuta oma rändepoliitikat haitilaste suhtes. Erandiks on siin Prantsusmaa ja Belgia, kes on lihtsustanud ja kiirendanud oma menetlusi.**
- **EL liikmesriigid on tõdenud, et Haiti kodanike sissesõidu taotluste korral lähtutakse iga juhtumi puhul individuaalselt ning arvestatakse tundliku olukorraga päritolumaal.**

-
- Erilist tähelepanu pööratakse maavärinas varem kaotanud lastele. Vältimaks nende langemist inimkaubanduse või röövimiste ohvriks on ÜRO soovitanud 2 aastaks peatada lapsendamised Haitilt. Saksamaa, Belgia ja Hispaania on ka juba teatanud, et lõpetavad seniks lapsendamised, kuni Haiti valitsus on antud küsimuses uuesti valmis koostööd tegema.
 - Kõik EL liikmesriigid on pidanud vajalikuks ning leidnud võimaluse toetada Haitit humanitaarabiga, millele lisaks on paljud riigid eraldanud ka finantsabi või lähetanud erinevate valdkondade eksperte Haitile appi maavärina tagajärgi likvideerima.

Erinevalt Ameerika Ühendriikidest, mis on koduks suurimale haitilaste kogukonnale (535 000) välismaal, on enamuse EL liikmesriikide kokkupuude haitilaste sisserändega minimaalne või olematu. EL ei ole haitilastele esmaseks rände sihtriigiks. Suurima kogukonnaga paistab silma Prantsusmaa, kus elab ca 80 000 haitilast. Teistes riikides on haitilaste kogukonnad olematud või väikesed. 1. jaanuari 2010 seisuga ei elanud Eestis, Lätis ega Slovakkias ühtegi haitilast, Ungaris elas püsivalt 2, Poolas 1 haitilane ning Itaalias ca 166 haitilast. EL liikmesriigid ei ole haitilaste jaoks ka koht, kust otsitaks varjupaika. 2009. aastal ei taotlenud varjupaika Eestis, Lätis, Ungaris ja Poolas ükski haitilane, Belgias aga näiteks taotles varjupaika ainult üks haitilane.

Kehtiva elamisloaga ei viibi Eestis ühtegi Haiti kodanikku

Belgia ja Prantsusmaa on leevendanud Haiti kodanike sisserände tingimusi

Sisserändepoliitika

Enamus EL liikmesriike ei ole vähesel haitilaste sisserände ja kogukonna puudumise tõttu pidanud vajalikus erimeetmete kasutuselevõtmist soodustamiseks Haitilt maavärinaohvrite sisserännet, riigis viibimist või ümberasustamist. Erandina saab aga välja tuua Belgia ja Prantsusmaa. Belgia ja Prantsusmaa pikendavad viibimisaluse lõppemise korral riigis viibivate haitilaste viisade ja elamislubade tähtaegu, kui need lõppesid peale 12. jaanuarit 2010. Prantsusmaa on leevendanud perede taasühendamise tingimusi, taotlused vaadatakse läbi kiirendatud korras, riiki sisenemist on lihtsustatud nõudmata sissesõiduluba. Sissesõiduluba ei nõuta ka haitilastelt, kes on ümberasustatud Prantsusmaale meditsiiniabi saamiseks. Saksamaal vaadatakse haitilaste viisataotlused läbi kiirendatud korras. Eesti ei ole momendil pakkunud võimalust maavärina ohvritel soodustingimustel riiki siseneda, kuid kui rahvusvahelised organisatsioonid pöörduvad abipalvega Eesti poole, on Eesti valmis abi pakkuma. Nii Eesti kui enamuse teised EL liikmesriigid lähevad haitilaste sisserände taotlustele *case by case*, arvestades samaaegselt tundliku olukorraga Haitil.

Haiti laste lapsendamine

Kõigis analüüsitud riikides pööratakse olulist tähelepanu eriti lastele, kelle perekonnaliikmed jäid kadunuks või said surma Haiti maavärinas. Suurimaks ohuks peetakse selliste laste langemist inimkaubanduse või inimröövimise ohvriks. Peale seda, kui grupp USA missioonääre üritas Haitilt ebaseaduslikult lapsi välja viia, on rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud aidata Haiti lapsi võimalusel neid riigist välja viimata. Humanitaarabi-organisatsioonid on koostanud ühtse andmebaasi, kuhu on kantud kümned tuhanded vanematest eraldatud laste andmed, lootes leida laste sugulasi ning aidata seeläbi ühendada perekondi. Lisaks pakkus **Hispaania** Haitile programmi geneetiliseks isikutuvastamiseks, mis aitaks võidelda inimkaubandusega ja laste röövidega riigist. Selleks luuakse täiendav infosüsteem, kuhu paigutatakse lastelt, kes otsivad oma vanemaid ja vanematelt, kes otsivad oma lapsi, võetud bioloogiliste proovide andmed. Koostatav süsteem peaks senisest tõhusamalt aitama leida kadunuks jäänud perekonnaliikmeid.

ÜRO soovitusel on peatatud kõik rahvusvahelised lapsendamised Haitilt kuni kaheks aastaks, lootes, et selle ajaga peaks katastroofis ellujäänud lapse sugulased ta üles leidma. Jaanuari lõpus hoiatas ka Euroopa Komisjon, et kiirendatud lapsendamise menetlustes Haitilt (mida paljud EL liikmesriigid abina soovisid pakkuda) ei ole parim

lahendus. Vaatamata sellele on mitmed liikmesriigid nagu **Belgia**, **Prantsusmaa**, **Saksamaa** ja **Hispaania** lubanud kiirendada lapsendamise protseduure nende lapsendamiste puhul, mis olid menetluses enne 12. jaanuarit 2010. Kõik uued lapsendamised Haitilt on ametlikult peatatud, st Haiti valitsus ei võta vastu uusi lapsendamise taotlusi ega menetle neid.

Selles valguses tasub ära märkimist, et ka **Belgia** soodustas ja kiirendas lapsendamise protseduure nendele perekondadele, kes on alustanud lapsendamise protsessi Haitilt enne seal toimunud maavärinat. Selle tulemusena saabus Belgiasse 25. jaanuaril 2010 14 Haiti last.

Samuti oli **Saksamaal** pooleli mitmed Haiti laste lapsendamise menetlused. Haiti poolt tunnustatud organisatsiooni „HELP a Child“ abil toodi Saksamaale ligikaudu 60 last, kelle lapsendamised olid lõpufaasis. Selleks kehtestas Saksa valitsus järgmised nõuded:

**Rahvusvahelised
lapsendamised
Haitilt on peatatud**

Purunenud Port au Prince kesklinn *foto: Enn Eberg*

**Luuakse infosüsteem
aitamaks
leida perekonnaliikmeid**

- vähemalt üks kohtumine peab olema aset leidnud lapse ja adopteerida soovivate vanemate vahel;
- lapse lahkumine Haitilt peab olema heaks kiidetud Haiti valitsuse poolt;
- adopteerivad vanemad peavad allkirjastama lepingu kinnitades, et laps saadetakse tagasi Haitile, kui lapse bioloogilised vanemad ootamatult võtavad tagasi oma nõusoleku lapsendamiseks;
- lapse saabumine Saksamaale peab saama heakskiidu Saksamaal välismaalastega tegelevatelt ametkondadelt;
- ning, kui puuduvad muud keelduvad alused lapse Saksamaale toomiseks.

Antud kriteeriumid täideti umbes 60 juhul. Organisatsioon "HELP a Child" tegi kõik korraldused laste reisimiseks Santo Domingost Frankfurti. Seni on kõik eeltoodud tingimustele vastanud lapsed saanud turvaliselt Saksamaale ning antud neid adopteerida soovivate perede hoolde.

Muudel juhtudel on lapsendamine peatatud ning arvatavasti läheb veel kuid, kui Haiti võimud on sellel teemal suutelised taas tegutsema. Siis on ka võimalik jätkata muude pooleli olevate lapsendamistega ning võtta vastu uusi taotlusi.

Hispaania on võtnud kasutusele meetmed, mis lubavad Haiti alaealistel lastel reisida Hispaaniasse koos neid lapsendanud Hispaania perekondadega (st et lapsendamine on lõpule viidud vastavalt Haiti seadustele). Kuna Haitilt pärit laste lapsendamine on nn lihtne lapsendamine (*simple adoption*) ja sellega ei kaasne sidemete katkemist lapse bioloogilise perekonna vahel, siis need lapsed on jätkuvalt Haiti kodanikud ja nad reisivad Hispaaniasse kui Haiti kodanikud. Samas tuleb aga märkida, et Hispaania on peatanud kõik lapsendamised Haitilt ning seda juba alates 2007. aasta juunist.

Humanitaar- ja finantsabi

Humanitaarabi on Haitile eraldanud kõik EL liikmesriigid. Humanitaarabi spekter on lai. Selleks on muuhulgas eraldatud: välihaiglaid, telke, esmaabivahendeid, tekke, magamiskotte, käterätte, riideid, kööginõusid, kokkupan-davaid voodeid, transpordivahendeid, traktoreid, toitu, joogivett, ravimeid, meditsiinitehnikat, otsimis- ja päästetehnikat, kommunikatsioonivahendeid, elektrigeneraatoreid jms. Samuti on liikmesriigid saatnud Haitile appi väljaspool rahvusvahelisi organisatsioone tegutsevaid eksperte nii meditsiini, IT kui ka päästevaldkonnas. Täpne info eraldatud humanitaarabist on kättesaadav Euroopa Komisjoni veebi-aadressilt http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/haiti_2010.htm

Humanitaarabi on Haitile eraldanud kõik Euroopa Liidu liikmesriigid

Lisaks plaanib EL lähiajal Haitile eraldada **rahalist abi** 609 miljonit eurot, millele lisanduvad liikmesriikide eraldised. Käesoleva analüüsi aluseks olevale päringule laekunud vastuste kohaselt on liikmesriigid teinud järgnevaid rahalisi annetusi:

- Eesti on läbi Punase Risti anetanud ca 2,5 miljonit krooni (159 785 EUR) rahalist abi ning 1 miljon krooni ulatuses abi ekspertide kriisipiirkonda lähetamiseks.
- Ungari on eraldanud 10 000 EUR (156 466 EEK).
- Leedu välisministeerium on anetanud 50 000 litti (ca 15 000 EUR). Leedu mittetulundusühingud on kogunud kokku annetustena 640 000 litti (ca 185 000 EUR), millest Save the Children 508 000 litti, Punane rist Leedu 83 000 litti ja Caritas Leedu üle 50 000 liti. Caritas jätkab ainsana veel annetuste kogumist, teised MTÜ-d on edastanud oma kogutud annetused Haitile.
- Malta on anetanud 50 000 EUR maavärina ohvrite abistamiseks.

- Rootsi toetab Haiti hädaolukorras 180 miljoni Rootsi krooniga (18 407 260 EUR). Lisaks maksab Rootsi aastase annetuse ÜRO Central Emergency Respose Fund (CERF) 425 miljonit Rootsi krooni (43 461 597 EUR). SIDA (Rootsi Rahvusvaheline arengu koostöö agentuur) panustab 100 miljonit Rootsi krooni (10 226 255 EUR) organisatsioonidesse, kes tegelevad kriisi kolletes.
- Prantsusmaa on eraldanud Haiti abistamiseks 230 miljonit eurot.

Eesti on toetanud Haitit nii rahaliselt kui saatnud eksperte kriisipiirkonda

Haiti elanikud ootamas riigist lahkumist Port au Prince lennujaamas
foto: Enn Eberg

Euroopa rändevõrgustiku eesmärgiks on toetada Euroopa Liidu rände- ja varjupaigalase poliitika kujundamist, pakkudes Euroopa Liidu institutsioonidele ning liikmesriikide ametiasutustele, organisatsioonidele ja laiemale üldsusele rände- ja varjupaigalast ajakohast, objektiivset, usaldusväärset ja võrreldavat teavet.

ERV Eesti kontaktpunkt
Sisekaitseakadeemia
Kase 61, Tallinn 12012
Tel: 6965644
e-post: emn@sisekaitse.ee
www.sisekaitse.ee/emn